

Sykepleiefaglig arbeid i møte med overgrepssatte

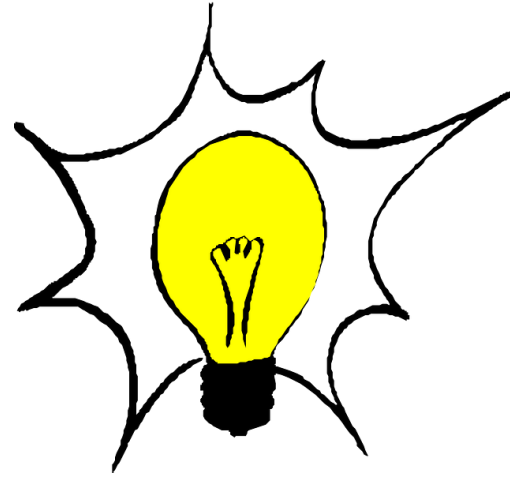
Grunnkurs overgrepsmottak

Oslo, 17.11.25

Nora Langeland,
spesialsykepleier ved
Overgrepsmottaket i Oslo

Læringsmål

- Lære å tenke sporsikring fra start
- Kjennskap til inntakssamtalens innhold
- Kjenne til hensikten med sporsikring og sporhygiene
- Kunne utføre sporsikring av kroppsoverflate og sikring av klær
- Kjenne til prinsipper for standardisert rettsmedisinsk fotografering
- Kunne assistere lege ved underlivsundersøkelse
- Rettsmedisinsk og medisinsk undersøkelse

Sporhygiene

- Rent tøy

- Rengjøring av rom med såpe og klor

Et vandrende åsted

- Tenk sporsikring fra pasienten ankommer mottaket
- La pasienten sitte på rene, vaskede møbler
- Ikke tilby drikke før det er tatt sporsikringsprøver fra munnen
- Spar på den første urinprøven, ikke vask før urinprøvetaking
- Ta sporprøver fra hendene før de vaskes

Kartlegging

Tilstand fysisk – psykisk

Avklare: Behov for akutt medisinsk hjelp først?

Hendelsen

Kortfattet. Ikke inngående og detaljert, vekt på fakta, ikke følelser og fantasier. Etablere kronologi.

Livssituasjon

Familie, barn, boforhold, arbeid / skole.

Nettverk

Personer pasienten har tillit til.

Informasjon

- Om overgrepsmottakets akutt tilbud og oppfølgingstilbud
- Vanlige etterreaksjoner
- Rådgivning til pårørende
- Bistandsadvokatorordningen og anmeldelse
- Mulighet for kontakt med politi straks om ønskelig

Rådgivning

- Sikkerhet
- Konkrete råd
- Trygt opphold
- Tillatelse til å ta kontakt og kontaktinfo

Litt om spor og hensikten med sporsikring

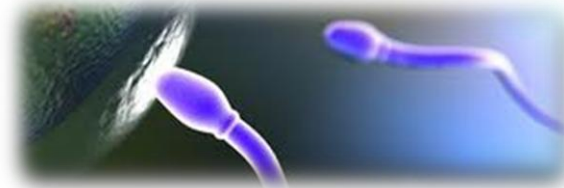
Hensikt

- Identifisere gjerningsperson
- Dokumentere seksuell kontakt
- Knytte/utelukke forbindelse mellom pasient, gjerningsperson og åsted
- Hensikt er IKKE å bekrefte pasientens fremstilling, men å belyse saken best mulig
- Våre funn kun én av mange brikker i et puslespill
- Våre funn blir knyttet opp mot minst to forklaringer

Hva er spor?

- **DNA:**
Sæd, epitel, spytt, blod, hår
- **ANNET:**
Partikler, rusmidler, vevsvæsker
- **SITUASJONSSPOR**

Medisinsk og rettsmedisinsk undersøkelse

Foto: Jan Fosserud, KRIPOS

- Håndvask før du begynner og før du tar på hansker
- Hansker, flere lag -hudceller støver når hansker tas av

Medisinsk og rettsmedisinsk undersøkelse

FORBEREDELSE

- Lage etiketter med saksnummer
- Rettstoksutstyr
- Oppdekking: Sporsikringsutstyr (vattpinner, absorberbare poser)
- Prøvetakingsutstyr
- Sjekke kamera

Medisinsk og rettsmedisinsk undersøkelse

Innledende undersøkelser med sykepleier

- Ta ytre sporsikringsprøver
- Ta blodprøver ift serologi (hiv, hepatitt, syfilis), rettstoks og evt. orienterende prøver ift hiv-PEP
- Gonore prøve fra hals
- BT/puls/høyde/vekt

Foto: Jan Fosserud, KRIPOS

Teknikk

- 1 pinne av gangen!
- Pinnen loddrett på huden, utøv et visst trykk, gni/stryk frem og tilbake, en liten stund
- Mest mulig materiale på færreste mulig pinner. Vanligvis 1-2 pinner
- Bruke samme pose for pinner fra samme sted

Teknikk

- Fuktig vattpinne ved tørr overflate

- Tørr vattpinne ved fuktig overflate

Negler

- Fuktet spiss vattpinne under neglene
- Pasienten kan selv trekke fingertuppen tilbake
- Kloring eller mistanke om s ed, epitel eller blod under negler
- 1 pinne per h and

Prøvetaking

BLODPRØVER

- Serologi
- Rettstoksikologi
- Orienterende prøver mht hiv-pep

URINPRØVER

- HCG
- Urinstix ved symptomer
- Rettstox

Oppdekking til underlivsundersøkelse med sporsikring av kroppsåpninger

Foto: Jan Fosserud, KRIPOS

Underlivsundersøkelse

- Vask/tørk og hanskebytte mellom ytre og indre undersøkelse
- To vattpinner fra hvert område, følg mal
- Fremmedlegemer legges plastpose / absorberende pose
- Bind/tampong legges i fryser
- Gonore / chlamydia prøve fra cervix / endetarm

Underlivsundersøkelse

Husk å merke alle **sporprøver** riktig:

- Etikett med SO-nummer og personalia
- Fra hvilken kroppsåpning
- Tidspunkt for prøvetakning
- Merkes om blod, epitel eller sæd

Husk å merke alle **smitteprøver** riktig:

- Personalia
- Fra hvilken kroppsåpning
- Tidspunkt for prøvetakning

Foto: Jan Fosserud, KRIPOS

Hår

Hodehår

- Kjemmes ved lugging
- Klippes om sæd i hår

Kjønnshår

- Kjemmes om ikke barbert
- Enkle hårstrå i selvklebende plastfolie eller post it lapp
- Masse hår i pose

Klær

- Betydning som mulig sporkilde
- Vatterte BH`r er gode sporsamlere
- Truse = sporsamler etter hendelse, sikre derfor **alltid** truse innen første uke
- Situasjonsspor; skader oppstått ved hendelsen
- Påkledning ved hendelse innvirker på risiko for skader på kropp om vold

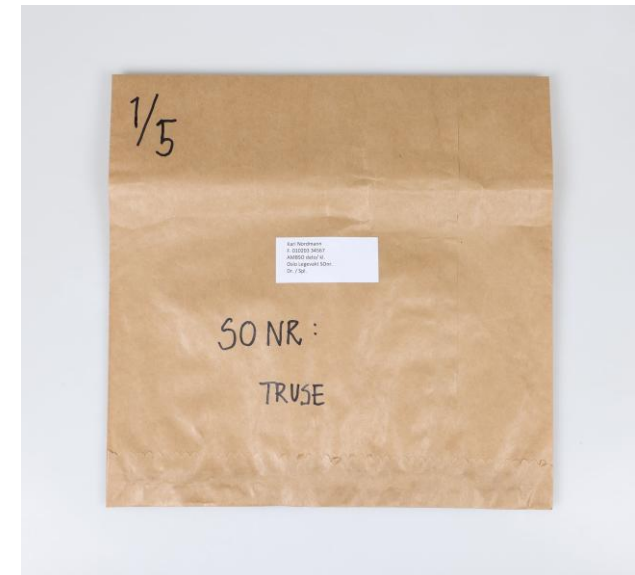

Beslag av klær

- La pasienten stå på «kladd» ved avkledning
- Husk hansker, munnbind og hette ved håndtering av klær
- Noter ev hår, flekker eller skade på tøy
- Våte klær skal tørkes
- Ett plagg i hver pose
- Merk antall poser feks. 1/3, 2/3 og 3/3

Foto: Jan Fosserud, Kripos

Oppbevaring av klær

- Oppbevarer innelåst
- Forslag om å oppbevare spormateriale i 2 år, men ikke avklart fra myndighetene
- Følg rutinene der du jobber

Utlevering av klær

- Må ha fritak fra taushetsplikt før spormateriale utleveres til politiet
- Politi og sykepleier skal signere ved utlevering
- Pasient spørres om anmeldelse eller få klær tilbake etter avtale

Fotografering

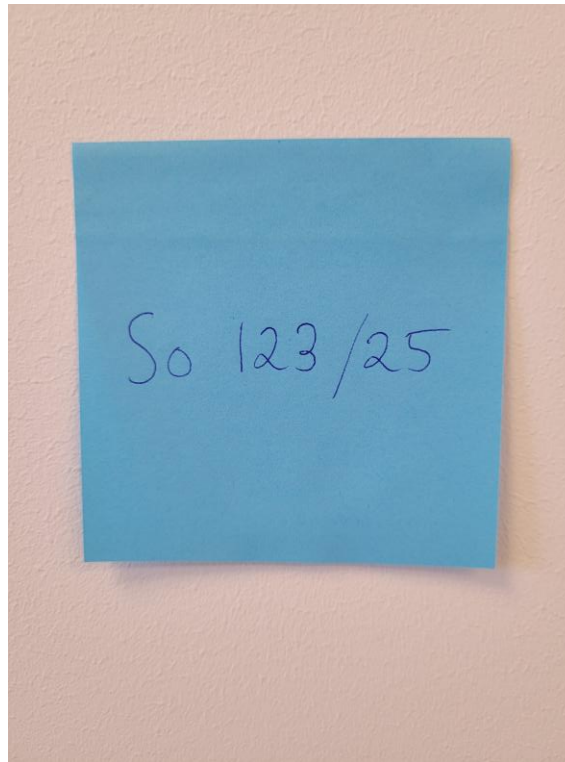
- Foto av SO nummer (ikke navnelappen)
- Husk bakgrunn!
- Gi pasienten stikklaken til å dekke seg til med
- Ta alltid ansiktsbilde
- Oversiktsbilde av hele pasienten med klær ved f.eks overfall
- Bruk fokuseringspiler som peker mot skaden i retning oppover mot hodet

Fotografering

- Ved skadedokumentasjon ta utgangspunkt i anatomisk posisjon slik som skissene er.
- Husk på bakgrunn
- Husk oversiktsbilde av skaden før nærbilder.
- Ta flere bilder av samme skade fra forskjellige vinkler.
- Obs! Legen skal fylle ut skadeskisse for hånd i tillegg. Foto alene er ikke nok!

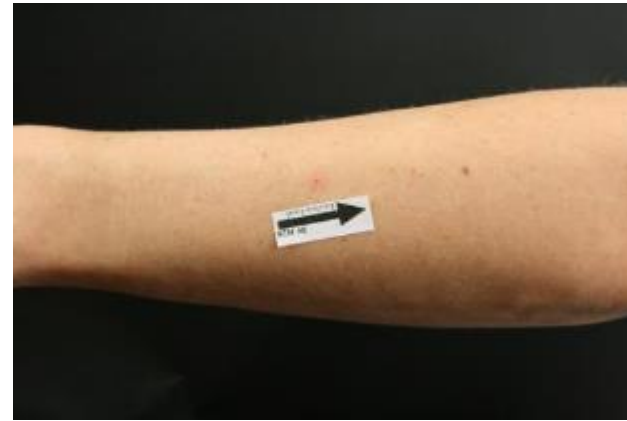

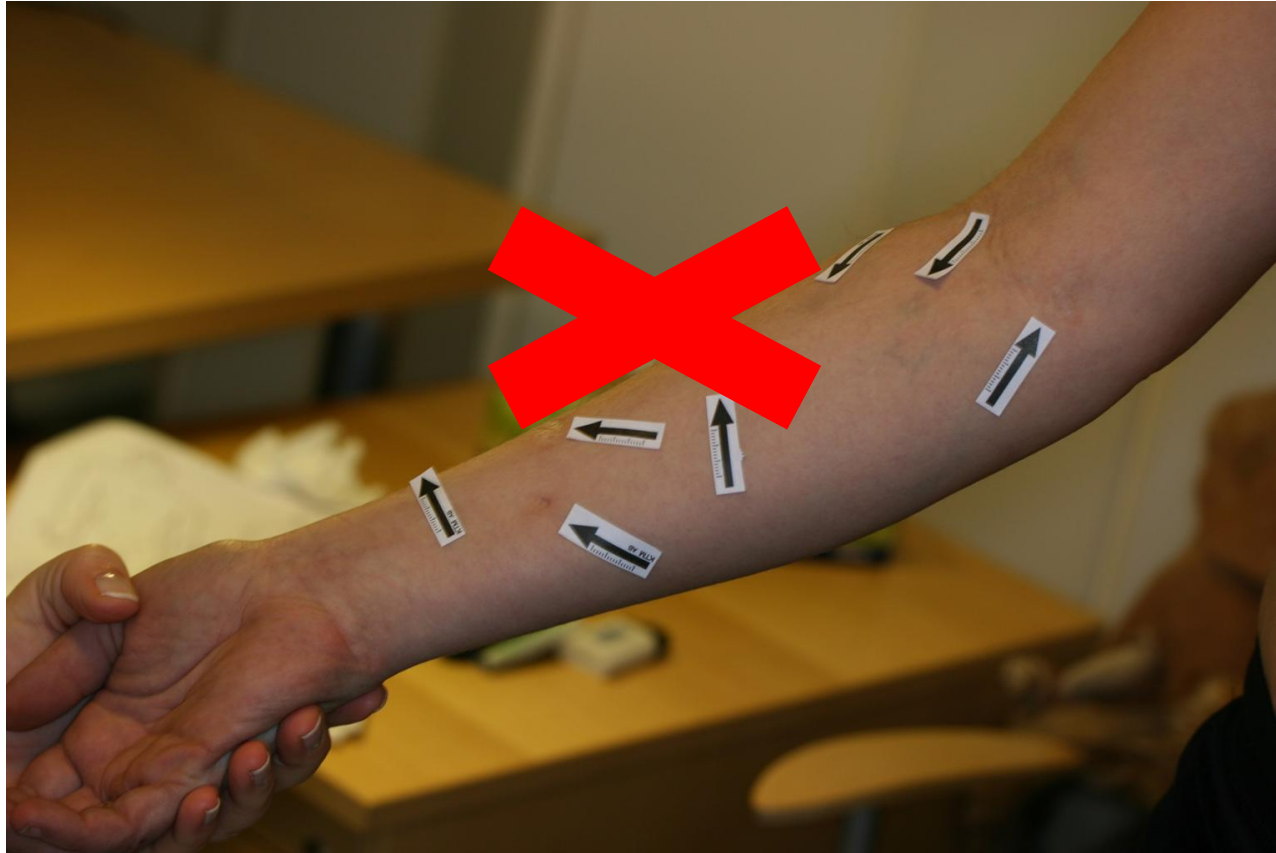
- Ta bare bilde av SO-nummeret
- Ikke av etiketten med personalia

Oversiktsbilde

Nærbilde

Medisiner

- Nødprevensjon: NorLevo (EllaOne)
- Hiv profylakse
- Ev. kvalmestillende: Afipran
- Hepatitt B vaksine: Engerix-B

Etter undersøkelsen

- Plan for det første døgnet etter undersøkelsen.
- Informasjon om første avtale etter undersøkelsen.
- Innholdet i oppfølgingen
- Sikre overgangen mellom akuttundersøkelsen og oppfølging

Etterarbeid

- ▶ Merke og pakke prøver
- ▶ Dokumentere
- ▶ Prøvet med samarbeidspartner

Nyttige nettressurser

Nasjonal veiviser ved vold og overgrep

<https://dinutvei.no/>

Om avvergingsplikten

<https://plikt.no/>

Nasjonalt kompetansesenter for legevaktmedisin

<http://uni.no/nb/uni-helse/nasjonalt-kompetansesenter-for-legevaktmedisin/>

Veileder for helse- og omsorgstjenestens arbeid med vold i nære relasjoner

<https://voldsveileder.nkvts.no/>

Nyttige nettressurser

NOK- sentre mot incest og seksuelle overgrep i Norge

<https://noknorge.no/>

Omfattende nettsted om traumebehandling hos RVTS:

<https://traumebehandling.no/>

Klinikk for krisepsykologi

<https://krisepsykologi.no/informasjon/informasjon-og-rad/selvhjelpsmetoder/>

